

سرمایه‌ی اجتماعی، سرمایه‌ی انسانی و رشد اقتصادی

حسین اردیبهشت

پاییز ۹۵

سرشناسه	: اردیبهشت، حسین، ۱۳۳۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: سرمایه‌ی اجتماعی، سرمایه‌ی انسانی و رشد اقتصادی / حسین اردیبهشت.
مشخصات نشر	: موسسه اندیشه کامیاب ایرانیان ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۱ ص.
شابک	: 9 - 043 - 453 - 600 - 978 - ۱۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: سرمایه اجتماعی
موضوع	: Social capital(Sociology)
موضوع	: رشد اقتصادی
موضوع	: Economic development
رده بندی کنگه	: ۱۳۹۵ س۴ الف/۸ HM۷۰۸
رده بندی یویی	: ۳۰۲
شماره کتابخانه ملی	: ۴۴۹۲۳۰۵

عنوان کتاب	: سرمایه‌ی اجتماعی، سرمایه‌ی انسانی و رشد اقتصادی
ناشر	: موسسه فرهنگی انتشاراتی اندیشه کامیاب ایرانیان
دفتر انتشارات	: تهران - خ انقلاب - پیچ شمیران - خ نور محمدی - پلاک ۳۷ - واحد ۱۲ - ۱۷۶۴۱ - Email:e_a_kamyab@yahoo.com
مؤلف	: حسین اردیبهشت
ویراستار	: محبوبه رضاعلی
مدیر تولید	: موسسه آموزشی و پژوهشی
صفحه آرا	: سید حمید احمدزاده
طراح جلد	: امیر هاشمی
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	: اول، ۱۳۹۵
چاپ و صحافی	: موسسه آموزشی خوارزمی
ناظر چاپ	: مهندس پیمان عباد
قیمت	: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹ - ۰۴۳ - ۴۵۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸
ISBN: 978 - 600 - 453 - 043 - 9

مقدمه

یکی از وظایف مهم دولت‌ها در سیاست‌گذاری‌ها تأمین رفاه افراد جامعه می‌باشد. دولت‌ها برای تحقق این هدف، رشد اقتصادی بالا را به عنوان یکی از اهداف مهم خود در برنامه‌ریزی‌های توسعه تلقی می‌کنند. برای رسیدن به رشد اقتصادی بالا، عوامل زیادی دخیل هستند و به ملاحظات زیادی توسط اقتصاددانان مختلف در این زمینه صورت گرفته است. از عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی می‌توان به ۱- عوامل اقتصادی (مانند سرمایه‌ی فیزیکی، زیرساخت‌ها، سرمایه‌گذاری، صادرات، میزان نرخ ارز، درجه‌ی باز بودن اقتصاد، وسعت بازار سرمایه، سیستم انکداس، تورم و شرایط زیست محیطی کشور) ۲- عوامل انسانی (مانند میزان جمعیت فعال، نیروی کار، شاخص توسعه‌ی انسانی) و ۳- عوامل سیاسی (مانند عدم ثبات سیاسی و فساد) اشاره نمود.

با نگاهی دقیق به مطالعات گذشته، در می‌یابیم که عوامل نهادی و اجتماعی مانند سرمایه‌ی اجتماعی نزد محققین مورد توجه قرار نگرفته است در حالی که عوامل اجتماعی مانند فرهنگ، هنجارها و مقررات اجتماعی می‌توانند بر رشد اقتصادی مؤثر باشند. بعد از اینکه موضوع سرمایه‌ی اجتماعی مورد اهمیت قرار گرفت، اقتصاد دانان به این مسئله پی بردند که فرهنگ اجتماعی یا رفتار اجتماعی می‌تواند ثروت‌ساز بودن یا فقیر ماندن بعضی از کشورها و مناطق را توضیح دهد.

سرمایه‌ی اجتماعی از جمله مفاهیم چند وجهی و موضوعی بین رشته‌ای است که در اوایل قرن بیستم به صورت علمی و آکادمیک مطرح و از سال ۱۹۸۰ وارد متون علوم سیاسی و جامعه‌شناسی شد و توسط دانشمندان مختلفی از جمله کلمن، پوتنام، بوردیو، فوکویاما و غیره گسترش داده شد. از نگاه بسیاری از اندیشمندان، سرمایه‌ی انسانی بهترین سرمایه‌ی جامعه محسوب می‌شود؛ اما این دانشمندان بعدها پذیرفتند که نقش سرمایه‌ی انسانی در وجود انسجام و یکپارچگی آن از اهمیت بیشتری برخوردار است که این انسجام و یکپارچگی در سایه‌ی همکاری، تعاون و اعتماد متقابل شکل می‌گیرد و باعث شد که موضوع سرمایه

ی انسانی تبدیل به سرمایه‌ی اجتماعی شود. امروزه می‌توان گفت که سرمایه‌ی اجتماعی نقش بسیار مهم‌تری نسبت به سرمایه‌ی فیزیکی و انسانی در سازمان‌ها و جوامع ایفا می‌کند؛ بطوری که شبکه‌های روابط جمعی و گروهی، انسجام بخش میان انسانها، سازمان‌ها با انسان‌ها و سازمان‌ها با سازمان‌هاست.

به نظر کلمن، سرمایه‌ی اجتماعی ترکیبی از ساختارهای اجتماعی است که تسهیل‌کننده‌ی کنش‌های معینی از کنشگران در درون این ساختارهاست و اعضای جامعه از طریق تماس با یکدیگر و پایدار ساختن این ارتباطات، قادر به همکاری با یکدیگر می‌شوند و به این طریق منافع را کسب می‌کنند که به تنهایی، قادر به کسب آنها نیستند.

از پربازافزایش رشد اقتصادی یکی از اهداف مهم کشورها در سیاست‌گذاری‌ها محسوب می‌شود. بنابراین موضوع عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی برای اقتصاددانان، موضوعی دارای اهمیت است. اما هرگز، تنها فقط به سرمایه‌ی مالی، طبیعی و سرمایه‌ی انسانی به عنوان عواملی تأثیرگذار در اقتصاد توجه شده است و به عواملی غیرمادی مانند ارزش‌ها، فرهنگ، صداقت، همکاری، اعتماد و غیره توجه نشده است.

عوامل غیرمادی اشاره شده را می‌تواند یک کلمه با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی خلاصه کرد. بنابراین اقتصاددانان و جامعه‌شناسان در دهه‌های اخیر به این نتیجه رسیده‌اند که علاوه بر عوامل مادی، عوامل غیرمادی و معنوی نیز بر رشد اقتصادی و رفاه جامعه مؤثر است و نقش آن‌ها غیرقابل کتمان می‌باشد.

در بسیاری از مطالعات به موضوع تأثیرگذاری سرمایه‌ی انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی بر رشد اقتصادی پرداخته شده است و نشان داده‌اند که این دو نوع سرمایه، تأثیر مثبتی بر رشد اقتصادی داشته‌اند. سرمایه‌ی انسانی که شامل دانش، مهارت و شایستگی افراد است با افزایش کارایی، مهارت و تجربه‌ی کارکنان به تولید هرچه بیشتر منجر می‌شود و به بهبود رشد اقتصادی کمک می‌کند و بدین ترتیب سرمایه‌ی اجتماعی که همان اعتماد، صداقت، همکاری و کارهای گروهی است، مانع رفتار فرصت‌طلبانه، رانت‌جویی و تقلب در افراد می‌شود و از هدر رفتن منابع جلوگیری می‌کند و همچنین افزایش سرمایه‌ی اجتماعی، هزینه‌های مبادله را کاهش می‌دهد. هزینه‌های مبادله آن دسته از هزینه‌هایی است که افراد در فرایند مبادله‌ی اقتصادی متحمل می‌شوند تا حقوق مالکیت خود را مشخص، تعریف و

تضمین کنند که شامل هزینه های جستجو، انعقاد قراردادها، دیده بانی، نظارت و کسب اطلاعات در مورد فروشنده، خریدار و کیفیت کالا و خدمات می باشد و در نتیجه در هزینه ها صرفه جویی می شود.

همچنین رشد اقتصادی و افزایش رفاه می تواند رفتارها، ارزشهای اجتماعی، هنجارها، میزان مشارکت اجتماعی، نقش های اجتماعی و بافت های اجتماعی را دچار تغییر و تحول سازد؛ به طور خلاصه رشد اقتصادی می تواند بر سرمایه ی اجتماعی نیز اثر بگذارد. از ناحیه ای دیگر رفاه و افزایش رشد اقتصادی با به وجود آوردن امکانات اعم از مالی، تحصیلی و غیره بر افزایش میزان سواد و تحصیلات (سرمایه ی انسانی) تأثیر مثبتی می گذارد.

www.ketab.ir

مقدمه.....	۵
فصل اول.....	۱۱
تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر سرمایه‌ی انسانی.....	۱۱
تأثیر سرمایه‌ی انسانی بر سرمایه‌ی اجتماعی.....	۱۷
فصل دوم.....	۲۳
تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر رشد و توسعه‌ی اقتصادی.....	۲۳
فصل سوم.....	۳۷
تأثیر سرمایه‌ی انسانی بر رشد اقتصادی.....	۳۷
اثر توسعه و رشد اقتصادی بر متغیرهای اجتماعی.....	۴۲
فصل چهارم.....	۴۵
سرمایه‌ی اجتماعی و سرمایه‌ی انسانی.....	۴۵
تعاریف سرمایه، سرمایه‌ی انسانی، سرمایه‌ی اجتماعی و شاخص‌های اندازه‌گیری آن‌ها.....	۴۶
تعریف سرمایه.....	۴۶
تعریف سرمایه‌ی انسانی.....	۴۶
شاخص‌های اندازه‌گیری سرمایه‌ی انسانی.....	۴۸
تعریف سرمایه‌ی اجتماعی.....	۴۹
جنبه‌های سرمایه‌ی اجتماعی.....	۵۳
سطوح سرمایه‌ی اجتماعی.....	۵۴
وجه منفی سرمایه‌ی اجتماعی.....	۵۵
شاخص‌های اندازه‌گیری سرمایه‌ی اجتماعی.....	۵۶
تفاوت سرمایه‌ی اجتماعی با سرمایه‌های دیگر.....	۶۶
وجه تمایز سرمایه‌ی انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی.....	۶۷
فصل پنجم.....	۶۹
مبانی نظری ارتباط بین متغیرها.....	۶۹
تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر سرمایه‌ی انسانی.....	۶۹
تأثیر سرمایه‌ی انسانی بر سرمایه‌ی اجتماعی.....	۷۶

۸۲	تأثیر سرمایه‌ی انسانی بر رشد اقتصادی
۸۳	تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر رشد اقتصادی
۸۶	سرمایه‌ی انسانی، سرمایه‌ی اجتماعی و رشد اقتصادی
۸۹	فصل ششم
۸۹	روش‌شناسی اقتصاد سنجی
۸۹	مفهوم مانایی
۹۰	آزمون ریشه‌ی واحد زیوت اندریوز - شکست ساختاری در یک زمان نامعلوم
۹۳	آزمون علیت بر اساس تخمین خود رگرسیون برداری: آزمون علیت تودا-یوماموتو
۹۷	منابع و مآخذ
۶۷	منابع